

Csaba László: A magyar gazdaság lemarad a saját ligájában focizóktól

24.hu - Nagy József - újságíró. 2019. 05. 07. 15:03

„Az uniós források pörgetik a magyar gazdaságot? Mit pörget a négyes metró, s mit pörget a területalapú támogatás, főleg, ha parlagoltatásra fizetik?” – kérdezi interjúnkban a CEU egyetemi tanára, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, Orbán Viktor korábbi tanácsadója.

Ön egészen 2012-ig híve és tanácsadója volt Orbánnak. Azóta viszont rendszeresen kritizálja őt. Mi az oka egyiknek, s mi a másiknak?

Az őszi beszédet követő felbuzdulás idején többször meghívást kaptam a Széll Kálmán Körbe, ahol az ország válságának elemzése és a kiút keresése volt a téma. Az ottani hozzászólásaim alapján meghívtak néhány szűk körű, kimondottan nem döntéshozó jellegű tanácskozássra. Efféle előkészítő munkákban korábban is részt vállaltam. 2010 és 2012 júliusa között került sor ilyen találkozókra, melyekről hivatalos emlékeztető nem készült, és hogy miként hasznosultak, nem tudom. 2012 júliusában a közvetlen gazdasági válság elmúlt, a kormányzat irányt váltott. Korábban meghatározónak tűnő emberek, mint Navracsics Tibor helyettes kormányfő, Járai Zsigmond pénzügyminiszter, Martonyi János külügyminiszter, Bod Péter Ákos jegybankelnök, Pokorni Zoltán pártelnök és frakcióvezető, valamint a régi Fidesz szellemi köréhez tartozók közül sokan mások háttérbe szorultak, és velem együtt kikerültek a belső körből. Többségük fegyelmeszeten hallgat, mások, köztük én, mondjuk a magunkét, kevés eredménnyel.

A Fidesz 2002-es választási veresége utáni tíz évben lassan dőlt el, hogy merre indul a párt. A tét az volt, hogy maradjon sokhangú, a CDU-t kopírozó társaság, vagy csupaszodjon a kizárólag a politikai hatékonyságot szem előtt tartó vezérelvű formációvá. És a gazdaságpolitikában is két irány viaskodott, az egyiket Járai Zsigmond, a másikat Matolcsy György fémjelezte. Járai thatcherista álláspontot képviselt, alacsony adókat, kisebb államot akart, valamint az euró mielőbbi bevezetését és vállalkozásösztönzést deregulációval. Matolcsy egyedül magyar utat vizionált, erősebb államot, fokozódó újraelosztást, „a szoci világ, a ballib vállalkozók” kiséprűzését követelte. Aztán az ön által is emlegetett fordulat évében, 2012-ben Matolcsy győzött, s Járai annak ellenére eltűnt a közéletből, hogy

pénzügyminiszter, majd jegybankelnök volt az első Orbán-kormány alatt, sőt, Medgyessy és Gyurcsány idején egészen 2007-ig vitézkedett a ballibek ellen az MNB élén. Mivel kerekedett felül Járain Matolcsy?

Mindig is hajlott arra, hogy a gazdasági folyamatokról szubjektív megítélése szerint nyilatkozzon, amint ezt két könyve is mutatja, ez segíthette hozzá ahhoz, hogy az ő elképzelései érvényesültek.

Mit szól Matolcsy György minapi kijelentéséhez, miszerint életszínvonalban 2030-ra utolérjük Ausztriát?

Ausztria utolérése az elmúlt két évszázad egyik mitikus törekvése volt és maradt. Én nem ismerek olyan elemzést, ami ezt a kimenetet nemcsak erős feltevések mellett, a számítógép képernyőjén, hanem a valóságban is elérhetőnek mutatná be.

Fotó: Ivándi-Szabó Balázs /24.hu

A személyét ért ellenzéki kritikák dacára akadnak komoly találati Matolcsynak. A ballib kormányok idején 12,5 százalékgig szaladt föl a jegybanki alapkamat, vagyis a magyar gazdaság által megtermelt minden tizedik forint az államadósság kamatjára ment el. Az volt

az indok, hogy ha mérsékelnék a kamatot, a hitelezőink megszabadulnának a magyar állampirtól, s bedőlne a forint. A Fidesz ennek ellenére követelte a drasztikus csökkentést, amit kormányon meg is valósított, rengeteg pénzt spórolva ezzel mindannyiunknak. Mondjuk az is igaz, hogy 2010 áprilisára már félúton jártunk, hiszen a kormányváltásra 5,25 százalékra esett vissza az alapkamat. Tényleg Matolcsy zsenialitását dicsérik az adatok?

Egy kis és nyitott országban a kamatszintet végső soron a globális folyamatok határozzák meg, nem egy személy és még csak nem is a jegybanki politika egésze. A globális pénzpiac akkora erővel bír, hogy a nagy eltéréseket szükségképp kiigazítja. Ha az Európai Központi Bank a negatív kamatok politikáját folytatja, eközben pedig elnöke, Mario Draghi arra büszke, hogy egyszer sem emelt kamatot öt év alatt, akkor egy főként euroövezettel kereskedő országban is alacsony lesz a kamatláb.

HIRDETÉS

A balos kormányoknál a magyar gazdaság szinte minden mutatója romlott, Orbán alatt viszont javuló számokat produkálunk. 2002 és 2010 között az államadósság 53 százalékról 82 százalékra dagadt, lévén, hogy az államháztartási hiány folyamatosan magas volt, 2006-ban közelítette a 10 százalékot. Orbán és Matolcsy alatt viszont megállt az államadósság növekedése, sőt, a devizaadósságot apránként forintadósságra váltották, így kevésbé függünk az árfolyamváltozástól, a hiány pedig már 2012 óta jóval a maastrichti három százalék alatt marad. Ez minek köszönhető?

Pontosítanom kell: 2002 és 2007 között a magyar gazdaság felzárkózási pályán állt, 2008-2009-ben pedig kivédett egy válságot úgy, hogy a kereskedelmi bankokra nem kellett egyetlen fillért se költeni, míg mondjuk Írország adósságrátája ez idő alatt megháromszorozódott. 2012-től a külső környezet páratlanul kedvezővé vált, ami lehetőséget kínált arra, hogy a belgazdaságban a költségvetési fegyelem, az infláció elleni küzdelem és a munkahelyteremtés kerüljön előtérbe. Emellett jelentős, időnként a nemzeti termék 4 százalékát is meghaladó uniós forrás, valamint még ezt is meghaladó egyoldalú átutalás érkezett a külföldön dolgozó mintegy félmillió állampolgártól.

Az alacsony infláció minek tudható be?

Jórészt egyszeri tényezők, így az államilag diktált rezsicsökkentés, az alacsony olajárak és a 2017-ig visszafogott bérpolitika hatása. Jelenleg viszont nő mind a maginfláció, mind a kimutatott infláció, és sokan joggal érezhetik úgy, hogy a hivatalos árindex nem jelzi azt, amit bevásárlás vagy lakásvétel idején tapasztalnak.

A munkanélküliség csökkent, a foglalkoztatottság nőtt Orbán alatt.

Ennek három tényezője van. Először: szolgáltató gazdaságban a növekedés munkahelyteremtő, hiszen e téren nem növelhető a termelékenység, egy nővér nem tud több beteget ellátni, jó esetben egy ügyvéd sem tölt kevesebb időt egy ügyféllel. Másodszor: mint szó esett róla, a magyar foglalkoztatottak több mint egytizede külföldön él. Harmadszor: amit korábban szociális segélyként adtak, most százezrek a közmunkáért kapott béréként kapják. Ami ugyan nem innovatív munka, valamint csökkenti a termelékenységet, hiszen többen állítanak elő lényegében ugyanakkora GDP-t, mint korábban, de fegyelmező hatása bizonyára lehet. Évtizede arról volt szó, hogy lesz itt egymillió adózó új munkahely, ehhez képest a közmunka nem adózik, a külföldön dolgozók adója pedig nem a mi országunkon segíti.

Fotó: Ivándi-Szabó Balázs /24.hu

Tavaly 5 százalékkal nőtt a magyar gazdaság.

A magyar gazdaság minden nemzetközi egybevetés, így az EU statisztika szerint is nem fölzárkózik, hanem lemarad az olyan, vele egy ligában focizókhoz képest, mint Észtország, Szlovákia, Lengyelország. Románia pedig öles léptekkel közelít hozzánk. Szóval nem helyes egy jó évet kiemelni és minden másról hallgatni.

Tényleg közeleg a miniszterelnök által is egyre gyakrabban emlegetett válság? Ha beválik a jóslat, milyen hatással lehet ez Magyarországra?

A világ pénzpiacára visszatértek azok a feszültségek és megoldások, melyek a 2007-2009-es nagy recessziót okozták. Az amerikai kamatemelési ciklus elindult, aminek pusztító hatása lehet a kis, sérülékeny, az uniós pénzügyi védőhálóból kimaradt országokra.

Abból mi igaz, hogy az uniós pénz fűti a magyar gazdaságot?

Az uniós források felhasználását ismereteim szerint senki se tartja kiemelkedőnek. A közösségi közlekedés kétségtelenül fejlődött, elkészült a négyes metró, igaz, csak a tervezését követő bő félévszázad múltán. Ezt meghaladó gazdasági hatást nem látni. Az uniós források pörgetik a magyar gazdaságot? Mit pörget a négyes metró, s mit pörget a területalapú támogatás, főleg, ha parlagoltatásra fizetik?

Az utóbbi három évtizedben kétszer is reménykedtünk a magyar gazdasági csodában, előbb 1989-90-ben, majd az uniós csatlakozás idején. Miért maradt el mindkétszer?

Voltaképp erről szól a közelmúltban megjelent *Válság – Gazdaság – Világ; Adalék Közép-Európa három évtizedes gazdaságtörténetéhez* című kötetem. Ha egész röviden kell válaszolni: a döntéshozatal rendre a ma bűvöletében élt. Különösen az elmúlt két évtizedben maradtak el a csak hosszabb távon hatásos és szükséges, ám rövidtávú hasznot, főképp médiahatást és szavazatszerzést nem hozó lépések, mint az oktatás, az egészségügy, a környezetvédelem és a területfejlesztés reformja.

Az ír és az izraeli gazdasági csoda miben szolgálhatna mintául?

Mindkét helyen erős, de korlátozott hatalmú az állam, valamint közmegegyezés van az olyan alapkérdésekben, mint a kutatás és fejlesztés, a széles értelemben vett emberi tőke középpontba

állítás, továbbá a gazdaságstratégia évtizedeken át, váltakozó kormányok mellett is fennmaradt. Vagyis a recept ortodox, évtizedek óta megtalálható a gazdasági tankönyvekben.

Fotó: Ivándi-Szabó Balázs /24.hu

Egyre többek félelme, hogy politikailag és gazdaságilag letérünk a nyugati, az EU-s útról, s Oroszország felé fordulunk. Lehet itt sikeres a putyini minta? Mennyit ér ma az orosz gazdaság, s a 170 milliós Eurázsiai Gazdasági Közösség vezetőjeként mi a jövője?

A könyvben számos adattal és forrással igazolom, hogy az orosz gazdaság teljesítménye egy közepesen fejlett, periferikus államé, ami nem alapoz meg világhatalmi törekvéseket. Az Eurázsiai Gazdasági Közösség pedig főképp papíron létezik, szimpla politikai fórum, még csak nem is vámunió. Az orosz kártya a magyar külpolitikában a NATO-vonalat ellensúlyozni hivatott jolly joker.

Paks 2 nem csupán politika, százmillió euró nem csak duma.

Persze Paks, különösen a második erőmű, messze nem csak költészet, de nem is irányváltás az elmúlt fél évszázadhoz képest.

Az utóbbi évtizedben hatalmas magánvagyonok jöttek létre Magyarországon. Egy részük látható: cégekben, ingatlanokban, mészárosi 380 milliárdban realizálódik. S vajon hol bújnak el a további százmilliárdok?

A jelentős magánvagyonok ismereteim szerint az ingatlan, a hazai működő tőke és a külföldi pénzügyi aktívák hármasa közt oszlanak meg. De ezek alapvetően becslések, föltevések, nem vethetőek össze például a termelés és a foglalkoztatás mérhető adataival.

Orbán ismert kritikusa, a francia filozófus, Bernard-Henri Lévy azzal jött ki kettejük minapi megbeszéléséről, hogy „Orbán illiberalizmusa őszinte”, vagyis a magyar miniszterelnök tényleg hiszi, hogy meg kell váltani Európát, hiszi, hogy a migránskérdés kontinensünk legfőbb problémája. Ön szerint mekkora a migránskérdés súlya?

A kormányfő, aki számára inkább a két család uralta Szingapúr a példa, mint a Svájci Konföderáció, elsőként ismerte fel az ellenőrizetlen tömeges migráció veszélyét, nyert is vele választást. Az azonban sajnálatos, hogy nem jutott további stratégiai felismerésre. Az Európai Uniót ma egész más kérdések uralják, amúgy a könyvem harmada ezekről szól, nevezetesen: a nemzetek fölöttiség, a költségvetési- és bankunió, a tőkepiaci unió, a szomszédságpolitika, a rendkívül kevésbé hatékony költségek célirányosabbá tétele, a versenyképesség javítása. Mindezek nem ismeretlenek a magyar politika előtt sem. A Magyar Nemzeti Bank 2019. februárban kiadott 330 pontja bár tán túlságosan széles merítésben, de kétségkívül konkrétan körbe is járja a teendőket. Ezek egyetlen mondatban: a jövő az új növekedési pályát, nem pedig a régi, kifutó modell vég nélküli ismétlését követelné meg.